

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základy bezpečnosti

příručka pro účastníky kurzu - pracovní text ke studiu

Pojďme spolu CZ.1.07/1.2.17/01.0011

Operační program Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

Rovné příležitosti dětí a žáků,
včetně dětí a žáků se speciálními
vzdělávacími potřebami

7. ZÁKLADY BEZPEČNOSTI A POŽÁRNÍ OCHRANY

Ing. Pavel Šimeček

1. Základy bezpečnosti při provozu tábora

Vycházím z předpokladu, že hlavní vedoucí je člověk s několikaletou praxí v jiných táborových funkcích, který má potřebné znalosti a dokáže při přípravě tábora klást důraz na přípravu a prevenci ve všech oblastech táborové činnosti tj. i v oblasti bezpečnosti při práci s dětmi na táboře.

Naším významným partnerem při výběru tábora jsou rodiče a hlavně ty musíme přesvědčit o profesionální úrovni našeho tábora. Rodiče od nás očekávají:

- kvalitní stravu pro jejich děti zajišťovanou v hygienickém prostředí;
- ubytování odpovídající našim informacím;
- zdravotní dohled zajištěný kvalifikovaným a zkušeným zdravotníkem;
- tým zkušených vedoucích s náležitou kvalifikací, který zvládne komunikaci, dohled a spolupráci s jejich dětmi za všech situací;
- zajímavý program neohrožující bezpečnost jejich děti.

Čím je můžeme ještě přesvědčit:

- představení táborového realizačního týmu na schůzce - praxe, kvalifikace;
- certifikovaná kvalifikace HVDT, zdravotníka a vedoucích a další detaily (zdravotní průkazy, ...);
- popis či obrázky táborové základny;
- prezentace táborové hry.

Dodržujeme princip „Dobrého tábora,“ tj. bezpečného tábora (snaha podřídit vše těmto pravidlům a prevenci):

- má důvěryhodného pořadatele;
- kvalitní vedoucí;
- zajímavý program;
- je bezpečný;
- je ve vhodných prostorách;
- je zdravotně zabezpečen;
- má dostatek informací pro všechny;

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- rozvíjí osobnost účastníka.

Přestože nejsou k dispozici podrobné statistiky úrazů dětí a mládeže lze i z částečných čísel MZd, MV a pojišťoven odvodit, že při našich aktivitách s dětmi je třeba kromě prevence být zvláště opatrný při činnostech spojeným s pobytem dětí ve vodě (např. ročně utone cca 20 dětí ve věku do 10 let, po skocích do vody utrpí řada dětí úrazy hlavy a páteře), přepravě na silnici (pády z kola, dopravní nehody) a při činnostech vyžadujících speciální přípravu vedoucích (vodní turistika, lanové překážky). Česká republika se řadí mezi státy s nejvyšší úmrtností dětí v důsledku úrazů v Evropě. Přestože úmrtnost klesá, ročně vezmou úrazy život cca 200 dětem. Celkový počet úrazů spíše roste. Chybí nám údaje, kolik úrazů se stalo přímo na táborech a při jaké činnosti, či souviselo s nepoužitím ochranných pomůcek. Pojišťovny vysledovaly, že nejohroženější skupinou jsou chlapci od 11 - 15 let.

Podrobně je problematika táborů popsána v dalších kapitolách nebo metodické řadě KLUBKA Táborový vřevěd. Kromě jiných zásad platí pro tábory a zotavovací akce následující obecná pravidla:

- každého tábora se musí zúčastnit nejméně 2 dospělí pracovníci, z nichž jeden je zdravotníkem;
- při přípravě tábora provést při poučení všech táborových pracovníků i poučení o bezpečnosti práce;
- stanovení takových vnitřních pravidel aby bylo jasné **KDO, KDY a JAK, na které děti a jejich činnost dohlíží**; popisy jednotlivých táborových funkcí stanoví, za co jsou jejich vykonavatelé zodpovědní;
- na začátku tábora seznámíme všechny vedoucí se zdravotním stavem dětí a upozorněními rodičů;
- na začátku tábora seznámíme všechny děti s Táborovým řádem, Zdravotním řádem, Požárním a poplachovým řádem, denním režimem, okolím tábora, ...;
- tábora se nesmějí zúčastnit děti, jejichž zdravotní stav nebo věk neodpovídá druhu tábora, všichni účastníci tábora musí odevzdat před nástupem povinnou zdravotní dokumentaci;
- nepřeceňovat fyzickou zdatnost dětí ani odborné znalosti pracovníků;
- nikdo nesmí odejít z tábora bez dovolení a vědomí vedoucího nebo zástupce;
- odchází-li družina (oddíl) za denním programem mimo tábor, ohlásí vedoucímu cíl své cesty a dobu návratu;
- tábor ani přes den nesmí zůstat zcela prázdný, v táboře je denní hlídka;
- **průběžné** návštěvy rodičů v táboře nejsou z pedagogických, zdravotnických a hygienických důvodů povoleny/doporučeny a tuto skutečnost je třeba oznámit rodičům ještě před odjezdem na tábor. Na některých táborech se osvědčily organizované návštěvní dny rodičů s programem;

- s rodiči/em, zákonným zástupcem smí dítě opustit tábor jen na jejich písemnou žádost;
- do kuchyně, skladu potravin, sklepa, stanu s náradím a dalším inventářem mají přístup jen stanovené služby;
- ve stanech se nesmějí přechovávat žádné potraviny podléhající zkáze;
- ve stanech nesmí mít děti žádné „nepovolené léky“;
- pitnou vodu lze i při výletech a putování odebírat pouze z ověřených zdrojů, veřejných vodovodů a veřejných studní;
- pití vody na výletech pouze se souhlasem vedoucího (to že místní pijí vodu bez jakýchkoliv potíží, neznamená, že je zcela nezávadná a nemusí se u nás - cizinců obejít „bez následků“);
- při každé táborové činnosti musí vedoucí dodržovat zásady bezpečnosti práce;
- dbejte na správnou a vyhovující výzbroj a výstroj.

Otázky:

- Podmínky pro „zotavovací akce“ upravuje zákon 258/2000 o ochraně veřejného zdraví a vyhláška 106/2001 Ministerstva zdravotnictví. Jak je tam definována **zotavovací akce** (počet účastníků, počet dnů, účel)(§8)? Jaké podmínky musí splnit každý provozovatel i akce kratší, nebo pro méně účastníků nebo za jiným účelem (§12)?
- Kolik dospělých a v jakých **funkcích** je nutno na **zajištění tábora**?
- Jaké táborové zvyky - tradice zvyšují bezpečnost provozu Vašeho tábora?

2. Základní předpisy pro práci s dětmi

Pro jakoukoliv lidskou činnost stanoví platné právo určitý rámec. Platí to i pro osoby, které na základě svých pracovních či jiných povinností vykonávají dohled nad nezletilými. Následuje citace pro naši oblast nejdůležitějších ustanovení nového občanského zákoníku, a sice §§ 31,32 a 2920, 2921.

§ 31 Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

§ 32 (1) Udělil-li zákonný zástupce nezletilému, který nenabyl plné svéprávnosti, ve shodě se zvyklostmi soukromého života souhlas k určitému právnímu jednání nebo k dosažení určitého účelu, je nezletilý schopen v mezích souhlasu sám právně jednat, pokud to není zákonem zvlášť zakázáno; souhlas může být následně omezen i vzat zpět.

Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání.

§ 2920 (1) Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.

(2) Nebyl-li nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

§ 2921 Společně a nerozdílně se škůdcem nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.

§ 95 Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

S ohledem na skutečnost, že tato ustanovení jsou blízka textu ustanovení předchozího OZ (platících nezměněna od roku 1964) je k dispozici dostatek soudních rozhodnutí, z nichž lze usoudit, jaká je či bude rozhodovací praxe soudu. Ta se shodla na tom, že náležitým dohledem tu nelze rozumět takový dohled, který by byl vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně (na každém kroku).

Lze shrnout, že každý výchovný pracovník by si měl počínat vždy tak, aby se odpovědnosti zprostil, a odpovědnosti se zprostí, jestliže prokáže, že náležitý dohled zanedbal.

Zákon sám náležitý dohled nedefinuje. Podrobnější „požadavky“ na chování odpovědných osob, tedy v tomto případě výchovných pracovníků, je možno nalézt v řadě předpisů zabývajících se speciálními oblastmi lidské činnosti. Například jen na oblast bezpečnosti práce se vztahuje více než 132 předpisů a jako příklad lze uvést **vyhlášku č. 87/92 MŠMT ČR** o školních družinách a školních klubech. V ní se např. praví, že ředitel vydává vnitřní řád družiny. Jde tedy o další normu, která zavazuje v tomto případě vychovatele, a v konkrétním případě je určitě podrobnějším vodítkem pro posouzení, zda dotyčný náležitě dohlížel.

Je patrné, že posoudit odpovědnost konkrétního výchovného pracovníka, popřípadě její míru, není věc jednoduchá a bude vždy nutno vyjít z povahy a okolností konkrétního případu, tedy bude nutno:

- Věnovat pozornost osobnosti nezletilého, tedy zda byl schopen ovládat své jednání (volní stránka), a posoudit následky (intelektuální stránka). Úroveň těchto schopností

nevyplývá automaticky z věku nezletilého. Věk však může sehrát roli v případě snížení náhrady škody způsobené nezletilým.

- Posoudit, v jakých podmínkách došlo k jednání, jež zapříčinilo škodu. Zda šlo o přecházení křižovatky ve městě nebo sbírání lesních plodů v lese. Pro posouzení oněch konkrétních podmínek je nutno vyjít i z denní doby, kdy bylo jednáno, popřípadě ročního období a počasí. Není možno zde vyjmenovat všechny faktory, některé situace lze jen těžko předpokládat.
- Zjistit, jak byla připravena činnost, při níž došlo ke vzniku škody, nebo-li jak byla zajištěna z materiálního i personálního hlediska. Z toho vyplývá, že neexistují nějaké jednou dané požadavky na náležitý dohled. Někdy postačí jen prostý dozor známý ze školního prostředí např. ve školní jídelně, jindy budou nutná přísná bezpečnostní opatření spojená s prohlídkou a znalostí terénu např. při koupání.

Pro úplnost je nutno dodat, a je to ostatně zřejmé i z **ustanovení OZ**, že vykonává-li dozor právnická osoba a nezletilý v rámci její činnosti způsobí škodu, bude odpovídat, resp. bude posuzováno, zda zde je či není a v jaké míře odpovědná právnická osoba. Odpovědnost fyzické osoby, které náležitý dohled vykonávala v rámci plnění úkolů právnické osoby, je otázkou vztahu této fyzické a právnické osoby.

Vycházeli jsme až doposud z toho, že otázka posouzení odpovědnosti za škodu v souvislosti s ohledem nad nezletilou osobou, bude úkolem civilního soudu. Odkaz na povahu a okolnosti konkrétního případu nebyl samoúčelný. Naznačil pravděpodobný postup soudce, který by vzal v úvahu závazné právní normy i konkrétní okolnosti případu. V případě závažných úrazů s následkem soudního zjišťování skutkové podstaty, tyto věci posuzují příslušní soudní znalci.

Věříme, že předložený materiál přispěje k vyloučení zbytečných konfliktů a neodradí Vás od práce s dětmi, která ostatně nepřináší jen starosti, ale i radosti.

a) Poučení osoby k výkonu funkce

Součástí tohoto poučení je vždy i poučení obsahující Bezpečnostní předpisy pro činnost s dětmi. Kdykoliv, dle potřeby, pak zajišťují právní subjekty v dalším průběhu práce proškolení svých vedoucích dětí - nejméně jednou ročně s podpisem protokolu, ze kterého je patrná oblast a rozsah proškolení, jeho termín a lektor. Vedoucí tábora si zajišťuje proškolení v návaznosti na toto školení nebo samostatně. V případě nutnosti prokazování tohoto proškolení je situace jednodušší - „co je psáno, to je dáno“.

Pokud jsou táboroví pracovníci v pracovně-právním vztahu s provozovatelem tábora, je pak třeba respektovat požadavky zákoníků práce např. čas na přestávky v práci a jejich evidenci, dostatečný čas na odpočinek. Pokud jde o akci pořádanou pod právním subjektem z oblasti ministerstva školství, pak je třeba provést seznámení s řadou směrnic upravujících provádění jednotlivých činností.

Minimálním cílem vzdělávání pionýrů nad 15 let je naplnění zákonné normy o poučení pracovníka pro výkon konkrétní funkce nebo činnosti některým z právních subjektů Pionýra, pionýrské skupiny nebo rady.

Vedoucí kolektivu dětí (oddílů, klubů, rodů, kroužků, ...) a jeho zástupci, zdravotníci, hospodáři musí být starší 18-ti let s požadovanou kvalifikací. Pověření k výkonu funkce vydává vedení právního subjektu.

U nezletilých účastníků tábora je poučení prováděno zpravidla na začátku tábora. Průběžně pak při jednotlivých činnostech. Některé zásady jsou zakotveny či obsaženy v různých dokumentech: Táborové zvyky a tradice, Táborový řád, Denní režim, Rámcový plán tábora, rozpracované přípravy CETEH či větších táborových akcí, Táborový denní rozkaz atp.

V případě činností, které nejsou běžné, či jsou zvláště nebezpečné, musí vedoucí těchto činností absolvovat speciální poučení, pokud nejsou přímo předepsána speciální školení a zkoušky.

Určitá část kolektivu dětí může výjimečně pracovat bez přímého dohledu dospělých (pokud to pro zvolenou činnost neodporuje předpisům), je-li tato činnost vedena řádně „oddílovým vedoucím“ poučeným vedoucím „družiny“, je uvedena na schváleném plánu práce „oddílu“, denním rozkazu a uskutečňována podle pokynů vedoucího „oddílu“.

Pověřená osoba ve věku 15 - 18 let nese částečnou odpovědnost tj. takovou, která odpovídá jejím zkušenostem, rozsahu znalostí a poučení, věku, fyzické kondici, odpočinku - únavě. Před každou samostatnou činností je zodpovědným vedoucím poučena o možném riziku, o bezpečnosti práce (nesmí se však jednat o zvláště nebezpečné činnosti - střelba, koupání, pohyb po zvláště rušných komunikacích atp.). Doba samostatné činnosti nesmí překročit rozumnou délku.

Každá činnost musí odpovídat věkovým a individuálním zvláštnostem dětského kolektivu. Základem bezpečnosti práce je kázeň pionýrského kolektivu. Nutnou podmínkou úspěšné a bezpečné práce je příprava veškeré činnosti a všech, kteří se na ní podílejí. Je třeba „zaměstnat“ děti tak, aby jim nezbyl čas na vymýšlení a realizaci individuálních nevhodných nápadů. Další důležitou zásadou pro vedoucí je "selský rozum" a "přiměřenost“.

V případě, že se na táboře budou vyskytovat ve větším počtu děti se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) je třeba respektovat snížený počet dětí versus počet vedoucích nebo dítě musí mít svého asistenta.

b) List účastníka tábora a další dokumenty

Kromě Přihlášky dítěte na tábor a Potvrzení o zdravotní způsobilosti jsou nejdůležitějším zdrojem o dítěti, které neznáme z předchozí celoroční činnosti v oddíle, List účastníka tábora nebo speciální příloha Zdravotní dotazník, v kterém by měli rodiče kromě

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

základních osobních údajů o dítěti uvést další upozornění, hlavně na zdravotní stav či zdravotní problémy a poruchy (zrakové, sluchové, spánkové, pomočování, zažívací - nechutenství, dyslexie, dysgrafie atp.), úrazy a operace (které se nějak projevují, nebo vyžadují nějaké úlevy), závažná onemocnění (astma, alergie, cukrovka, prodělané infekční nemoci), náchylnost k nemocem (angína, zánět nosohltanu, zánět průdušek, zápal plic, zánět močového měchýře, zánět středouší, jiné), zdravotní omezení, používané léky (účel - název, dávkování), citlivost na některé léky, ... jiná sdělení - např. že dítě nesmíme vydat druhému rodiči a proč atp., údaj zda je dítě plavec (uplave 100 m) nebo neplavec, zájmy. Přihláška musí být podepsána rodiči. List účastníka musí obsahovat i kontaktní telefonní čísla, e-mail adresy, ... na rodiče, nebo jejich zákonné zástupce v době konání tábora. U dětí, které budou vyzvedávat na táboře zákonní zástupci, je třeba, aby to uvedli rodiče v předchozím dokumentu. Po skončení schůzky, akce je třeba zajistit, aby v případě nepřítomnosti rodiče dítě neodešlo samo. Případné kolizní situace pak lze řešit nejlépe pomocí telefonu, mobilního telefonu nebo alespoň emailu.

První den tábora provedeme poučení dětí o základních pravidlech činnosti na táboře, tj. bezpečnostních a zdravotních pravidlech. Toto je buďto uvedeno v táborovém rozkaze nebo časovém rozpisu rámcového programu. Pozor na proškolení nepřítomných.

První den tábora také provedeme seznámení táborových vedoucích s obsahem Listů účastníků, případně jim zdravotník předá písemný výpis. Pozor pokud zaskakuje náhradní vedoucí v případě nemoci!

Pokud se u dítěte v průběhu projeví nějaké rodiči neavizované vlastnosti, je vhodné zjistit nějakou formou, zda o tom rodiče ví a situaci vhodnou formou dořešit (schůzkou s rodiči mimo tábor, ukončením pobytu na táboře a předáním rodičům, doplněním výbavy, či jiným krokem).

c) Děti se specifickými vzdělávacími potřebami (SVP)

Podle zdravotních informací můžeme zjistit, že jsou mezi dětmi i děti se SVP - **děti se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním**. U dětí tělesným postižením je někdy nutná dopomoc. V některých případech je třeba činnost zkrátit nebo naplánovat náhradní činnost. Dá se předpokládat, že děti s mentálním postižením na táboře nebudou. Setkáme se pravděpodobně pouze s dětmi s hraničními intelektovými hodnotami.

Sociálně znevýhodněné děti (často je to navázáno na sociálně narušené rodiny, ...) mohou se objevit problémy s hygienickými návyky, schovávání jídla, sklon k útěkům, ... větší děti kouření.

U **zrakově postižených dětí** je třeba dbát, aby měli svoje brýle (ideální ještě náhradní brýle). Pro čtení textu, mapy, totéž při tvorbě nějakých výrobků potřebují dostatečné osvětlení.

U dětí se sluchovým postižením je třeba, aby měli v pořádku sluchadla (baterky, ...). Při rozhovoru je třeba zvolit správný postoj, aby dítě na Vás dobře vidělo a mělo možnost odezírat, pro odezírání je důležité i osvětlení pro odezírání,

Z dětí s vadami řeči se nejčastěji mohou objevit vady výslovnosti, koptavost nebo breptavost.

Drobná fyzická poškození např. v důsledku nemoci - lehká DMO (hrubá motorika bývá neobratná, ...).

Pokud je dítě v péči psychiatra (většinou je to spojeno s pravidelným užíváním tlumících léků, ... pokud by pak na táboře došlo k vysazení léků, může se to projevit nezvládnutou agresivitou (POZOR - pokud jde o velké děti, mají velkou sílu, ...). Předpokládám, že dítě s touto poruchou (agresivita) nezíská souhlas lékaře k pobytu na našem typu tábora.

U dětí se specifickými poruchami učení (SPU, děti s dys ...) je důležité zohlednění jejich dílčích nedostatků, zdůraznění jejich silných stránek, přínos týmu, potřebuje zvyšování sebedůvěry a podporu týmu, je třeba vždy zabránit zesměšňování.

U dětí s dyslexií se může projevit pomalejší a nepřesné čtení, mohou mít obtíže při čtení map a mívají obtíže s pravou - levou orientací. Problém s krátkodobou pamětí - nezapamatují si pokyny, které mají více kroků (např. jděte do lesa, v lese první cestou doprava u seníku do leva, ...).

Děti se specifickými poruchami chování (SPCH) např. poruchy pozornosti s hyperaktivitou (ADHD) může se projevit nezvládnutelná reakce - impulsivnost (např. v afektu hodí židle, nebo naopak omdlévá a dusí se), provozuje nebezpečné aktivity (podceňují nebezpečí), projevuje se u něj „urychlenost“, šaškování, „zmatené chování“, má problém s krátkodobou pamětí, je třeba si ověřovat, zda si uvědomil, zapamatoval „slyšené“. Projevuje se jako „neobratný a nepozorný“, „Neklid při zvýšené zátěži, únavě.

Vhodná opatření při práci s dětmi se Specifickými Poruchy Chování = zajistíme si pozornost při zadávání pokynů, ověříme pochopení instrukcí, sledujeme ho při činnosti ..., zajistíme kamaráda - patrona, ověříme si, zda si „uvědomil a zapamatoval slyšené“.

Přínos pro dítě práce v oddíle na táboře je kamarádské prostředí, týmová spolupráce, získání užitečných vědomostí, dovedností, návyků.

Obecně při práci s dětmi SVP potřebujeme plánovat na činnosti více času, snažit se vydávat jednoduché informace, nespoleháme na samostatnost dítěte, hledáme jeho silné stránky a oceňujeme snahu, snažíme se zamezit zesměšňování kohokoliv z dětí!

Povinností vedoucího dětí je vždy před každou činností upozornit děti na specifiku činnosti a nebezpečí vzniku úrazu. Toto upozornění musí být všem dětem srozumitelné a všechny jej musí slyšet. Vedoucí musí důsledně vyžadovat plnění všech příkazů a zákazů,

tj. tyto by neměly být pouze formální. Je důležitá důslednost a jasná pravidla. Je třeba věnovat zvýšenou pozornost impulzivním a nepozorným dětem.

Otázky:

- Jakou mají nezletilí právní způsobilost? K jakým právním úkonům jsou způsobilí?
- Kdy je nezletilý zodpovědný za škodu jím způsobenou?
- Kdy se výchovný pracovník nebo jiná osoba vykonávající dohled nad nezletilým zproští odpovědnosti za jednání nezletilého?
- Pokus se specifikovat pojem „náležitý dohled“.
- Jak je to s náhradou škody způsobenou nezletilou osobou, pokud vykonává dohled „právní osoba“.
- Co by měla obsahovat Přihláška na tábor - List účastníka tábora?
- Jak a kdy probíhá poučení vedoucích a dětí na Vašem táboře?
- Uveď nějaké své praktické případy specifik práce s dětmi se SVP?

3. Bezpečnost při činnosti v místnosti, v budově, v ubytovně

- dát pozor na rozžhavená kamna, rozbité elektrické spotřebiče, vypínače a zásuvky;
- nedovolit dětem žádnou manipulaci s ohněm a elektřinou bez dohledu dospělé osoby;
- dbát na to, aby se děti nevykláněly z oken, nestoupaly na ně ani na parapety. V místnosti, kde je otevřené okno, by měla být s dětmi dospělá osoba;
- v místnosti hrát pouze takové hry, které zaručují bezpečnost dětí;
- na chodbách nedovolit běhání, klouzání, sjíždění po zábradlí, skákání ze schodů apod.;
- pozor na ostré hrany nábytku, skleněné plochy - okna, dveře, poškozené lino, stav parket, ...;
- dbát na dodržování Řádu klubovny, který by měl obsahovat organizační, hygienické i bezpečnostní pokyny pro provoz klubovny. Dbát na pořádek a úklid;
- vědět kde jsou hlavní uzávěry vody, el. proudu, plynu - v klubovně, v budově;
- při ubytování ve školách, velkých ubytovnách zjistit, kde je nouzový východ.

Otázky:

- Na co je třeba dbát při činnostech v místnosti nebo táborové budově či na ubytovně při výletu?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Zkus vyjmenovat alespoň 5 předmětů, které jsou nebezpečné v budovách a místnostech?
(Sklo v jakékoliv podobě, otevřená nebo špatně zavřená okna, poškozené el. zásuvky, světla nebo el. rozvody a spotřebiče, otevřený oheň, roztopená kamna, poškozené nebo kluzké lino-parkety nebo dlažba, rozbité židle nebo stoly, ...).
- Kde se nachází na táboře lékárnička první pomoci?
- Kde se nachází ve vaší táborové budově hlavní uzávěr vody, plynu, el. energie?
- Jaká jsou telefonní čísla - první pomoc, hasiči, policie, univerzální tísňové volání?
- Má vaše táborová budova, ubytovna nouzový východ? Je řádně označen a dostupný?

4. Bezpečnost při činnosti na hřišti, louce nebo v tělocvičně

a) Před cvičením

- je nutno zkontrolovat aby na ploše hřiště či louky nebyly nevhodné předměty - sklo, kamínky, ...;
- je nutno zkontrolovat stav nářadí;
- zajistit stálou přítomnost dospělé osoby, která dbá na udržování kázně a organizuje činnost;
- při cvičení zajistit pro každého cvičence dostatek volného prostoru;
- děti smějí použít pouze toho nářadí, u něhož je dáována záchrana;
- dbát na vhodné cvičební oblečení a nedovolit dětem cvičit bez příslušné obuvi;
- pozor na hrany, rohy nářadí, kluzkou podlahu a stav parket, upevnění nářadí;
- míčové hry hrát pouze v případech, kdy je na ně tělocvična uzpůsobena (okna a osvětlovací tělesa jsou opatřena odraznými kryty);
- necvičit bezprostředně po jídle;
- vědět kde je umístěna lékárnička a mít k ní přístup.

b) Při sportovních závodech a soutěžích

- hlavní organizátor akce musí zajistit dostatek spolupracovníků, aby u každé sportovní disciplíny byl nejméně 1 odpovědný pracovník;
- při disciplínách dbát na úpravu sportoviště (kameny, hřebíky sklo apod.);
- zajistit dostatečný prostor pro všechny druhy sportů (vrhy a hody - pozor na diváky!);
- při větších akcích zajistit přítomnost zdravotníků s lékárničkou;
- dbát na kázeň a správné sportovní chování dětí;

- v zimě využívat pouze kluziště určená pro veřejnost, v případě že jde o přírodní kluziště vždy si ještě sami provést kontrolu.

Otázky:

- Jaké kontroly provedeš před započítím akce na hřišti nebo v tělocvičně?
- Popiš celý průběh správně vedené akce v tělocvičně z pohledu zajištění bezpečnosti.
- Popiš základní bezpečnostní prvky, které musíš zajistit při organizaci sportovní soutěže.

5. Bezpečnost při přesunu dětí a kolektivu

a) V dopravních prostředcích

- při výběru typu dopravy vzít v úvahu kapacitu dopravních prostředků při hromadném odjezdu lidiček na víkend a zpět (přeprava po částech);
- nastupovat a vystupovat organizovaně, po částech do různých míst, případně různými spoji a dopravními prostředky, exponované úseky pěšky, vlastní BUS, ...);
- děti přepravovat jen takovými prostředky, které vyhovují příslušným dopravním předpisům;
- za pořádek ve vozidle (vlak, autobus apod.), kterým se děti přepravují, nese plnou odpovědnost jejich vedoucí; nejrychleji, nejbezpečněji, vždy pohromadě;
- nedovolit dětem, aby pobývaly v blízkosti dveří, vykláněly se z oken, přecházely z vagónu do vagónu;
- povolení k nástupu dá vedoucí, až když dopravní prostředek stojí ve stanici, pověří dalšího vedoucího, aby nastupoval první a v dopravním prostředku pomohl zajistit usazení dětí tak, aby se děti nerozběhly po vozidle, sám nastupuje poslední;
- v dopravním prostředku, kde není zajištěno sezení, vedoucí dbá na to, aby se všechny děti držely pevných držadel, vedoucí pomáhá dětem dát zavazadla na poličky;
- během přepravy je vhodné děti zabavit drobnými hrami a kvízy;
- závčas před výstupní stanicí dá vedoucí pokyn k přípravě zavazadel, oblečení (zvláště v zimě) a výstroje, ...;
- povolení k vystoupení dá vedoucí, až prostředek stojí ve stanici, sám vystupuje první a zajišťuje bezpečnost dětí při výstupu, poslední vystupuje druhý vedoucí a kontroluje, aby všichni vystoupili a v dopravním prostředku nic nenechali (zavazadla, oblečení, turistickou výstroj, ...).

b) Při chůzi po silnici

Zákon č. 361/2000 o provozu na pozemních komunikacích rozlišuje **chodce - jednotlivce, pochodující útvar a organizovanou skupinu školní mládeže**.

- Organizovaná skupina školní mládeže musí být vedena osobou starší 15 let, způsobilou na skupinu řádně dohlížet.
- Tato skupina jde po chodníku vždy vpravo nebo po levé krajnici nejvýše ve dvojstupu (pokud to šířka krajnice umožňuje).
- Nemůže-li jít po chodníku nebo po levé krajnici, smí užít vozovky. Pak je to **pochodující útvar a platí pro něj ustanovení jako pro vozidla**. V tomto případě pak pochoduje útvar po pravé straně vozovky.
- Za snížené viditelnosti (tma, mlha, hustý déšť) musí být pochodující útvar označen vpředu po obou stranách neoslňujícím bílým světlem a vzadu rovněž po obou stranách červeným světlem. Označení světlem může být nahrazeno oděvními doplňky s užitím reflexního materiálu.
- Jiné neorganizované skupiny dětí a mládeže se řídí ustanoveními pro chodce, tj. jdou vždy vlevo po krajnici nebo po vozovce, musí-li ji použít, jinak po chodníku vpravo.
- Osoba, která doprovází organizovanou skupinu školní mládeže nebo skupinu dětí doposud nepodléhající povinné školní docházce, je **oprávněna při přecházení vozovky zastavovat vozidla**.
- Chodci při přecházení na vyznačených přechodech jsou povinni, vyžaduje-li to hustota a plynulost provozu jedoucích vozidel brát ohled na řidiče tím, že nepřecházejí jednotlivě, ale ve skupinách. Totéž platí na křižovatkách bez vyznačených přechodů.
- Mimo vyznačené přechody smí chodec přecházet vozovku jen kolmo ke směru silničního provozu.
- Doprovod dětských kolektivů na silnici se doporučuje zajistit nejméně 2 dospělými osobami, z nichž jedna jde vpředu a druhá vzadu.
- Velmi důležité je vědět, že se nové pravidlo o tzv. "**absolutní přednosti chodců**" týká pouze chodců jdoucích **na přechodu pro chodce!**
- Řidič - s výjimkou řidiče tramvaje - je povinen umožnit chodci, který je na přechodu pro chodce nebo jej zřejmě hodlá použít, nerušené a bezpečné přejetí vozovky.
- Je-li blíže než 50 m křižovatka s řízeným provozem, přechod pro chodce, místo pro přecházení vozovky, nadchod nebo podchod vyznačený dopravní značkou Přechod pro chodce, Podchod nebo nadchod, musí chodec přecházet jen na těchto místech. Na přechodu pro chodce se chodí vpravo.

- Před vstupem na vozovku se chodec musí přesvědčit, zdali může vozovku přejít, aniž by ohrozil sebe i ostatní účastníky provozu na pozemních komunikacích.
- Chodec smí přecházet vozovku, jen pokud s ohledem na vzdálenost a rychlost jízdy příjíždějících vozidel nedonutí jejich řidiče k náhlé změně směru nebo rychlosti jízdy.
- Jakmile vstoupí chodec na přechod pro chodce nebo na vozovku, nesmí se tam bezdůvodně zastavovat a zdržovat.
- Chodec nesmí vstupovat na přechod pro chodce nebo na vozovku bezprostředně před blížícím se vozidlem.
- Chodec musí dát přednost tramvaji.
- Chodec nesmí překonávat zábradlí nebo jiné zábrany na vozovce.
- Chodec musí užívat především chodníku nebo stezky pro chodce. Chodec, který nese předmět, jímž by mohl ohrozit provoz na chodníku, užije pravé krajnice nebo pravého okraje vozovky (§53 odst. 1).
- Chodci smějí jít po levé krajnici nebo při levém okraji vozovky nejvýše 2 vedle sebe. Při snížené viditelnosti, zvýšeném provozu na pozemních komunikacích nebo v nebezpečných a nepřehledných úsecích smějí jít chodci pouze za sebou (§53 odst. 3).
- Před železničním přejezdem si musí chodec počínat zvláště opatrně, zejména se musí přesvědčit, zda může železniční přejezd bezpečně přejít (§55 odst. 1).

c) Při pěších přesunech, na vycházkách a výletech

- účastníky seznámit vždy se směrem, trasou a cílem výletu (případně vybavit je mapou, plánkem nebo obálkou s plánkem a cílem trasy);
- při hrách a pochodu se vyhýbat svahům s velkým sklonem, kamenitým a sutovým stráním, převislým skalám, lomům apod.;
- při zdolávání přírodních překážek dávat dětem záchranu;
- poučit děti o možnosti pokousání zvířaty a nakažení vzteklinou (mršiny, „krotká“ divoká zvěř), pobodání hmyzem, uštknutí jedovatým hadem, v listnatých lesích dávat pozor na klíšťata (encefalitida, borelióza);
- upozornit děti na jedovaté rostliny a houby (omezení používání hub ve hromadném stravování - omezení znalých osob);
- nebrat na náročné túry fyzicky slabé, netréované, málo otužilé děti;
- **jednotlivce zásadně nepouštět ani na menší túry samostatně;**
- pozor na úpal, úžeh, záněty spojivek (vhodné oblečení, pokrývka hlavy, brýle apod.);
- v mlze neztratit spojení mezi jednotlivými členy skupiny;
- na cestu se nevydávat při silném větru nebo vichřici;

- před cestou zkontrolovat výzbroj a výstroj, která musí být v dobrém stavu a odpovídat plánované akci;
- ve skupině by měl být alespoň jeden zkušený člen, jehož znalosti pomohou překonat případné nebezpečí;
- první zastávku udělat vždy po 10-15 minutách a věnovat ji úpravě výstroje (úprava batohu, tkaničky apod.), další zastávka - mladší děti po 2-3 km chůze, starší po 4-5 km. Je-li pochod delší než 4 hodiny, počítat s přestávkou nejméně 1,5 hodiny, za letního vedra přes poledne 3-4 hodiny;
- do časového rozvrhu zařadit rezervu 1-2 hodiny pro nepředvídané případy;
- tempo pochodu limitovat nejméně zdatným jedincem;
- jeden výchovný pracovník jde vpředu, druhý vzadu skupiny;
- v zimě pozor na zamrzlé potoky atp. - při jejich přecházení;
- Omezení ve zvedání břemen představuje u dětí i váha batohu (do 10 kg). Ortopéd na mém místě by nám dal podrobné vysvětlení. Na některých táborech je zavedena tradice, že děti při přípravě na putování přinášely své batohy na táborový mincíř - zde je batoh převážen a případně zkontrolován a „odlehčen“.

Základní zákony pobytu v horách:

- Na každou túru vycházet vždy v čas, tak aby návrat byl za světla. Počítat s dvěma hodinami rezervy.
- Na túru chodíme vždy s dospělou osobou a nejméně ve třech - dva snáze pomohou v nesnázích třetímu.
- Před odchodem vždy udáme, kam jdeme, trasu, kolik nás je a kdy se vrátíme. Ve společných ubytovnách se zaznamenáme do knihy vycházek a túr.
- Chodíme pouze podle turistického značení a na hřebenech podle tyčového značení.
- Během cesty se nikdy nerozdělujeme, tempo pochodu volíme podle nejslabšího účastníka.
- Plánovanou trasu nikdy neměníme, jen v těžkých případech je možno zkrátit cestu z důvodu úrazu atp.
- Nemůžeme-li se vrátit zpět, kam jsme se zapsali včas, zkusíme toto místo upozornit, aby po nás nebylo zbytečně vyhlášeno pátrání.
- V zimě nezapomínáme, že běžecké stopy jsou královstvím běžkařů a mají své přesné zákony, které se nesmí porušovat.
- Rozhodně by každý měl mít na túru sebou 4 věci ve výzbroji: pláštěnku (pomáhá i proti chladu), svačinu, píšťalku (po půl hodině řvaní o pomoc sípá i cvičené hrdlo), obvaz (nahradí i provaz, obvyklá délka 5 m). Výstroj je třeba rovněž upravit s

ohledem na prostředí. I v létě si bereme na hřebenové přechody Jeseníků pořádnou bundu nebo alespoň větrovku, zimní čepici a rukavice.

- Pokud padne mlha nebo na hřebenech vejde do nízkých mraků, je dobré skupinu navázat na společné lano. Na turistických stezkách nejde o ochranu před zřícením do propasti, ale spíše o zachování stejného tempa celé skupiny a psychickou podporu a pocit bezpečí. Ono se špatně zdržuje, když vás předchůdce popotahuje a následník vám skáče na záda. Vzdálenost mezi členy by měla být alespoň 1,5 až 2 m. První ve skupině potřebuje asi 5 - 10 m provazu (typická vzdálenost mezi tyčemi značení). Je dobré se předem naučit navazovat na jedno lano nebo svazovat se úvazky z krátkých vázaček, které by každý měl mít. Pozor, při nedostatku vázaček se jedinci snaží přivazovat za zápěstí, za poutko na pásek u kalhot, za batoh apod. Zápěstí zakažte rozhodně, ostatní způsoby mohou být, ale ztrácí se bezpečnost svázání, kdyby přeci jenom někdo do díry zapadl. Pokud je nejhůř, místo provazu je možno použít obvazy.
- Při postupu podle tyčového značení v husté mlze se skupina zastaví u tyče, první chodec vyrazí k další tyči, až ji najde, postoupí skupina k němu.
- V žádném případě v kritické situaci nepoužíváme alkohol, je prokázáno, že zhoršuje schopnost odhadu vzdálenosti apod. Jeho povzbuzující účinek (roztažení cév, zrychlení krevního oběhu) působí asi 30 minut, pokud do této doby po požití alkoholu nedorazíme k cíli, nastává naopak silná útlumová reakce. Navíc člověk pod vlivem alkoholu dříve propadá depresi a snadněji prochladne.
- Při dojití do úkrytu pozor na prudký přechod do tepla, zejména v zimě. Je potřeba teplotu zvyšovat postupně a ne skočit do vyhřáté sauny. Tepelný šok může způsobit srdeční kolaps. Dříve se doporučovalo cestou cvičit a udržovat se tak v rozumné teplotě. Je prokázáno, že u osob se slabším srdcem to nemusí stačit.
- Po dojití do úkrytu je potřeba co nejdříve vyměnit všechno oblečení za suché, pokud nepokračujeme dále je na místě teplý čaj a spánek. Odborníci z horské služby doporučují obohatit rozumnou dávkou rumu a to i pro děti. Řada dobrých zkušeností dokazuje, že se všichni z prochladnutí vzpamatovali daleko lépe, nebyli nemocní apod.
- Kdo nevěří, ať si to vyzkouší. Jedna z nácvikových metod se jmenuje CHATY VYHOŘELY. Na podzimní jednodenní výpravě, když prší a je chladno vyhlásíme, že všechny chaty cestou vyhořely. Před chatou vždy zastavíme a svačíme, pozorujeme teplé světélko, lidi vcházející a vycházející z chaty a žmouláme přitom svůj promočený chléb se salámem. Kdo to nevydrží a vejde, toho na zimní přechod raději nevezmeme. Nikdo nezaručí, že vydrží, až o něco půjde, když nevydržel, když o nic nešlo.

Když zabloudíte:

- Neztraťte nervy a klid.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Nemůžete-li se zorientovat, nepokračujte v cestě, vyhledejte úkryt nebo zhotovte záhrab.
- Záhrab musí být co nejhlubší, jestli to jde tak až na holou zem, pod sebe chvojí, nebo batohy, mokré věci (ponožky, rukavice) vyměňte za suché. Teď pochopíte, proč máte mít všechny věci v igelitových pytlících. Je prokázáno, že i „nepromokavý“ batoh časem jednou promokne. Výborně pomáhá tzv. izofolie velikosti prostěradla, do které si zamotáme oblečení, nepropouští teplo.
- Záhrab zřetelně označte (hole, šátky, atd.).
- Snažte se přivolat pomoc vysíláním světelných a zvukových signálů baterkou a píšťalkou, vysílá se 6 signálů za minutu. Přicházející záchránce dává 3 signály za minutu. V současnosti se stále více používá mobilní telefon.
- Děti je dobré naučit zásadu: **„Když se ztratíš, sedni si a čekej na místě, nejlépe dobře viditelném!”** „Je prověřeno, že pokud se pohybuje hledaný i hledající je šance na setkání malá!”.
- Postup hledání ztraceného se liší podle počtu hledajících. Jeden nebo malá skupinka hledajících začne na místě předpokládané ztráty a postupuje po spirále stále dál od středu.
- Pokud se hledaný nenalezne, doporučujeme v dalším kroku ověřit, zda se hledaný nedopřavil mezitím sám domů, do tábora atp. Často se stává, že dotyčný je nalezen spící ve stanu, nebo doma při dobrém obědě. Dále pak nezbyvá než vyhlásit pátrání (policie, na horách - horská služba) a hledat pomocí rojnice, tedy pomocí více hledajících v jedné řadě. Jejich vzdálenost musí být taková, aby na sebe a prostor mezi sebou dobře viděli. Často se stává, zejména při nočním hledání, že hledané dítě je natolik prokřehlé a vystrašené, že se neozývá, ani když hledající projde těsně kolem něj.

d) Při jízdě na kolech

- Cyklista mladší 15 let je povinen za jízdy použít ochrannou přilbu schváleného typu a mít ji nasazenou a řádně připevněnou na hlavě (§58 odst. 1).
- Dítě mladší 10 let smí na silnici, místní komunikaci a veřejně přístupné účelové komunikaci jet na jízdním kole jen pod dohledem osoby starší 15 let; to neplatí pro jízdu na chodníku, cyklistické stezce a v obytné a pěší zóně (§58 odst. 2). Jízdním kolem se z hlediska provozu na pozemních komunikacích rozumí i koloběžka.
- Skupinu dětí na kolech by měli doprovázet vždy alespoň 2 starší osoby, z nichž jedna jede jako první, druhá jako poslední.
- Cyklisté smějí jet nebo vést jízdní kolo při pravém okraji vozovky nebo po krajnici jen jednotlivě za sebou.
- Jestliže cyklista jde vedle kola po cestě, jde po pravé straně tj. kolo je více ve vozovce.

- Dbát na to, aby děti nejezily bez držení řídítek, nedržely se jiného vozidla, nejezily v těsné blízkosti za motorovým vozidlem, nevedly za jízdy druhé jízdní kolo, ruční vozík nebo psa, zkrátka předměty znesnadňující řízení kola nebo ohrožující jiné osoby.
- Před jízdou zkontrolovat vybavení jízdního kola, které musí být vybaveno podle předpisů (bílá odrazka vpředu, červené odrazové sklo, dvě na sobě nezávislé brzdy, oranžové odrazky na šlapátkách a na paprscích kola); zvonek a kryt řetězu již není povinný, ale doporučujeme ho pro větší bezpečnost dětí.
- Pro jízdu za zhoršené viditelnosti je povinnost kolo vybavit předním bílým a zadním červeným světlem nebo blikáčkami.
- Doporučujeme vyžadovat "povinné" vybavení - nošení cyklistické přilby i u ostatních účastníků nad 15 let (u dětí do 15 let je povinné užívání přilby ze zákona).
- Je-li zřízen jízdní pruh pro cyklisty, stezka pro cyklisty nebo je-li na křižovatce s řízeným provozem zřízen pruh pro cyklisty a vymezený prostor pro cyklisty, je cyklista povinen jich užít (§57 odst. 1).
- Jízdní pruh pro cyklisty nebo stezku pro cyklisty může užít i osoba pohybující se na lyžích nebo kolečkových bruslích nebo obdobném sportovním vybavením. Při tom je tato osoba povinna řídit se pravidly a světelnými signály pro cyklisty (§57 odst. 7).
- Pohybují-li se pomalu nebo stojí-li vozidla za sebou při pravém okraji vozovky, může cyklista jedoucí stejným směrem tato vozidla předjíždět nebo objíždět z pravé strany po pravém okraji vozovky nebo krajnici, pokud je vpravo od vozidel dostatek místa; přitom je povinen dbát zvýšené opatrnosti (§57 odst. 4).
- Za jízdní kolo se smí připojit přívěsný vozík, který není širší než 800 mm (§58 ods. 5).

e) Při jízdě na lodích

Chování na lodích a plavba v nich jsou dány Řádem plavební bezpečnosti na vnitrozemských vodních cestách (vyhláška č. 344/1991 Sb.).

Plavidla, která jsou používána na táborech apod., jsou podle Řádu plavební bezpečnosti malá plavidla.

- lodě nesmějí být přetěžovány;
- děti starší 3 let a dospělé osoby neznalé plavání musí mít na sobě záchranný prostředek (vestu, pás). Děti mladší 3 let na malé plavidlo, které je vratké, nesmějí. Tj. **všichni nezletilí účastníci plavby musí mít vždy plovací vestu.** Pouze držitelé výkonostních tříd Svazu kanoistů ČR a Svazu vodáků ČR starší 17 let mohou za příznivých podmínek jet bez plovacích vest;
- za bouře nebo silného větru je plavba lodí zakázána;
- je zakázáno sedět za plavby na boku lodě a stát v lodi;

- je zakázáno vplouvat s loděmi do prostorů vyhrazených pro koupání, pokud loď míjí koupajícího se mimo prostor vymezený ke koupání, obeplouvá jej na vzdálenost nejméně 3 metry a pokud možno tak, aby koupající zůstal mezi lodí a nejbližším břehem;
- lodě nesmějí křížovat směr plavby plavidel s vlastním pohonem, které nejsou malými plavidly, ve vzdálenosti menší než 200 metrů;
- všechny lodě musí být nepotopitelné;
- každá loď musí mít alespoň dvě vesla nebo pádla, vylévačku (houbu) a vyvazovací lanko nebo řetízek delší 5 m;
- loďka smí být vedena osobou starší 15 let, která je k tomu tělesně i duševně způsobilá, je obeznámena s technikou vedení lodě a příslušnými plavebními předpisy;
- děti, které neumějí plavat, nesmějí samostatně jezdit na lodkách (většinou řešíme tak, že se jízdě na lodích mohou zúčastnit pouze plavci);
- při plavbě kánoemi a kajaky stačí jeden vůdce (osoba starší 15 let ...) na více lodí, maximálně však 6, které jsou stále v jeho dosahu; tj. možné například při projížděce na rybníku;
- Při vodním putování je lépe vycházet z předpisů Svazu vodáků a kanoistů kde se hovoří - na každých 5 dětí musí být 1 kvalifikovaný dospělák;
- na exponovaných úsecích musejí mít účastníci kromě vest i přilbu.

Při vodním putování:

- vodní putování by měl vést **kvalifikovaný(i) dospělák(ci)!!!**;
- **pouze pro ty, kdo prošli základním výcvikem**;
- vzdálenost mezi loděmi měnit jen podle charakteru vody, žádnou loď nenechat samotnou;
- určit pořadí, v němž lodě pojedou za sebou (zásada: 1. vedoucí, 2. slabší loď, 3. zdatnější loď, poslední - druhý vedoucí);
- zajistit náklad v lodi proti uplavání při převržení, místo lodních pytlů doporučujeme používat 50 litrové barely z PVC;
- zajistit vhodné obutí dětí do vody, aby se zamezilo úrazům při převržení lodě (staré cvičky, boty do vody, atp., ne holínky);
- instruovat účastníky, co dělat při převržení;
- zorganizovat trénink, aby při převržení lodě byla zajištěna účinná pomoc ostatních lodí.

Pravidla při proplouvání jezy:

- proplouvání jezy nebo vodorovnými propustmi sportovními plavidly je zakázáno, pokud plavební správa případ od případu nepovolí v dohodě s organizací, do jejíž péče je vodní tok svěřen, výjimku z tohoto zákazu, na základě kterého potom výjimku ze zákazu vydají správy povodí příslušných řek.

Otázky:

- Jak budeš postupovat při přepravě městskou hromadnou dopravou - tramvají, Metrem?
- Jak budeš postupovat při přepravě autobusem, vlakem?
- Které zásady je nutno obecně dodržovat při všech typech přesunu? Účastníky vždy seznámit s cílem přesunu, trasou, místy přestupu, počítat s časovou rezervou na nepředvídané situace (1-2 hod), při výběru prostředku přesunu, délce trasy, dobám odpočinku, přihlížet k trénovanosti dětí, jejich věku, kvalitě výstroje a výzbroje,
- Kolik let musí mít osoba způsobilá vést skupinu školní mládeže po silnici?
- Jaké jsou bezpečnostní zásady při chůzi oddílu po silnici, při přecházení silnice a křižovatky?
- Jaké jsou bezpečnostní zásady při jízdě skupiny dětí na jízdním kole?

6. Bezpečnost při koupání

(dle vyhlášky 106 MZ 2001, §8 odst. 4)

- Koupání kolektivu osob mladších 18 let je možné pouze se souhlasem a za přítomnosti pověřené osoby starší 18 let schopné vykonávat dozor u této činnosti.
- Koupání dětí v přírodě musí být přizpůsobeno počasí, fyzické zdatnosti dětí a jejich plaveckým schopnostem.
- Děti se mohou koupat jen za dohledu osoby činné při zotavovací akci jako dozor.
- Dohled může vykonávat jen osoba, která je schopna poskytnout záchranu tonoucímu.
- Koupat se děti smějí nejdříve 1 hodinu po hlavním jídle nebo intenzivním cvičení. Nikdy ne rozpálené a uhřáté.
- Koupání dětí v přírodě je nutné přizpůsobit počasí a fyzické zdatnosti a otužilosti dětí.
- Místo ke koupání v přírodě, s výjimkou koupání v bazénech a rekreačních rybnících, musí být projednáno s okresním hygienikem; vedoucí musí být vždy dobrý plavec, jinak nemůže být touto funkcí pověřen.

- Koupání musí být výslovně uvedeno v denním programu tábora, je-li zařazeno dodatečně, musí tuto změnu vyznačit v programu vedoucí tábora.
- Před koupáním je třeba prozkoumat dno, přístup k vodě, hloubku vody a vyhradit prostor pro plavce i neplavce.
- Při první návštěvě koupaliště se vedoucí osobně přesvědčí o plaveckých schopnostech dětí a rozdělí je na plavce a neplavce, přestože ve většině přihlášek je uvedeno: PLAVEC x NEPLAVEC.
- U koupaliště na řece nebo velké vodní ploše při koupání více než jednoho oddílu musí být na vodě loďka, obsazená dospělým pracovníkem tábora a vybavená jednoduchým (i nafukovacím) záchranným kruhem na 10 m dlouhém pevném provazu.
- Při koupání více oddílů a plaveckém výcviku dětí má být přítomen zdravotník tábora.
- Pro neplavce platí neopouštět vyhrazený prostor, kde stačí; pokud neprobíhá výcvik neplavců, měli by mít plovací vestu nebo kruh či jiné rovnocenné vznášecí pomůcky.
- Ani plavci se nesmějí vzdalovat mimo stanovený prostor pro koupání.
- **Neukázněné děti odešleme okamžitě z vody.**
- Je vhodné rozdělit děti do dvojic s tím, že se navzájem hlídají.
- S dětmi se koupe vždy vedoucí a je s nimi ve vodě. Pouze při nácviku skoků do vody pozoruje děti ze břehu.
- „Koupání dětí v přírodě je nutné přizpůsobit počasí a fyzické zdatnosti a otužilosti dětí“ neboť neznám vedoucího, který by sebou na výlet nosil teploměr a s ním uléhal na břeh rybníka.
- Program ve vodě zařazovat jen v teplém počasí nebo tehdy, jsme-li schopni zajistit následné prohřátí účastníků (sauna, vytápěná místnost).
- Vedoucí musí mít neustálý přehled o všech dětech, tedy i o těch, které se právě nekoupou.
- Doporučují se společná koupání oddílů s tím, že na nekoupající se děti dozírá druhý vedoucí.
- Je vhodné děti ve vodě označit, nejlépe barevně rozlišenými čepičkami nebo páskami.
- Po vykoupání se děti **převlečou do suchého oděvu**, zejména před cestou do tábora ze vzdálenějšího koupaliště nebo před zahájením jiné činnosti.

Koupat se nesmí:

- 100 m na obě strany od mostů, přístavních můstků veřejné dopravy, překladišť a vjezdů do přístavů;
- v požárních bazénech a nádržích;

- u jezů do vzdálenosti, kterou stanoví plavební správa po projednání se správcem jezu;
- v plavebních komorách a jejich obvodech;
- v místech zakázaných a označených plavební správou nebo poříčním oddílem policie;
- v chovných rybnících označených majitelem;
- v nádržích pro odběr pitné vody.

Je zakázáno:

- křížit plavební dráhu plavidel s vlastním pohonem přibližovat se k nim, zavěšovat se a lézt na ně;
- zavěšovat se a lézt na plavební znaky, poškozovat je a přemísťovat;
- vstupovat na jezy, plavební zařízení a jejich části, na přístavní můstky, určené pro účely vodní dopravy;
- nechat se volně unášet na nafukovacích lehátkách na vodní hladině v plavební dráze.

Otázky:

- Jaké jsou požadavky na **osobu**, která může vést koupání?
- Kdy po jídle či aktivní činnosti se můžeme jít koupat?
- Kde se můžeme koupat a za jakých podmínek?
- Popište organizaci průběhu koupání a po skončení koupání.
- Na kterých místech se nesmíme koupat?

7. Bezpečnost při terénních a nočních hrách, velkých akcí, soutěžích a hrách

- při terénních hrách - vymezit prostor, čas hry (začátek, délku trvání), svolávací signál, poučit děti a vedoucí o možných nebezpečích,
- při „stopovačkách“, azimutácích atp. vydat pro případ zabloudění pokyn kam se má hlídka dopravit v případě, že se ztratí, nenajde další zprávy (buďto ústně nebo plánek v obálce),
- při lesních honičkách pozor na větvičky a házení šišek (poranění očí),
- zvolit vhodné vymezení prostoru a jeho velikost - nebezpečí zabloudění zvláště při nočních hrách (vymezení nejlépe označenými cestami, které pak nesmí nikdo překročit - v noci na cestě postavit alespoň jednu hlídku),

- noční hry provádět v „bezpečném prostoru“, který všichni dobře znají z denního programu,
- seznámit všechny vedoucí a děti s riziky pohybu v noci, nebezpečí poranění ve tmě (terénní nerovnosti a překážky, větve stromů - držet ruku před obličejem, ...), zásada zvýšené opatrnosti při pohybu,
- děti při nočních hrách a stezkách odvahy **nestrašíme**, vedoucí zabezpečují trasu v naprostém klidu,
- vedeme děti k tomu aby tmu příp. samotu braly jako součást hry, pobytu v přírodě (průběžné přivykání - noční hlídky, kolektivní noční vycházka např. s pozorováním hvězdné oblohy, nácvik pohybu za tmy, poslouchání zvuků přírody, ...),
- přiměřenost a postupnost u nezkušených dětí (pro nejmenší stopovačka po skupinkách - značení třásně z alobalu, krásně se odráží ve světle baterky), (pro větší - krátká trasa u základny, dvojice s rozsvícenou vozovou petrolejkou - krásně je oslňuje a není nutno tudíž vybírat nějaké tajuplné trasy),
- děti dobře oblečeme, vybavíme píšťalkou a určíme nouzový signál,
- hru zahajujeme pokud možno před večerkou nebo těsně po ní, než stačí děti usnout, děti pak mají větší zážitek ze hry, než když ji hrají v polospánku, sníží se tím i riziko úrazu.

Otázky:

- Vyjmenuj základní podmínky z hlediska bezpečnosti, které musíš zajistit při **hře v terénu**.
- Vyjmenuj základní podmínky z hlediska bezpečnosti, které musíš zajistit „**při stopovačkách**“!
- Definuj zásady z hlediska bezpečnosti **při hrách v noci (po tmě) v terénu**.

Bezpečnostní předpisy při pořádání větších akcí, soutěží a her

- zpracovat podrobné zabezpečení akce, dostatek poučených spolupracovníků,
- znalost prostředí snižuje rizika akce („výlety do neznáma“, nelze předvídat některá rizika),
- dobrá znalost dětí (schopnosti, znalosti, otužilost, zdravotní omezení) rovněž snižuje rizika, v případě „akce a táborů pro neznámé děti“ - doporučujeme např. před táborem udělat jednoduchou seznamovací akci,
- pozor na počasí - odpovídající výzbroj a výstroj (pláštěnky, obuv, pokrývka hlavy, ...), „mokrý“ varianta programu,

- denní režim, správný stravovací a pitný režim, časová rezerva,
- lékárnička.

Otázky:

- Vyjmenuj, co musí obsahovat **organizační a programové zabezpečení větší akce**, velkých soutěží a her.

8. Bezpečnost při práci s nástroji a nářadím

Při každé manipulaci s nástroji a nářadím, které může ohrozit bezpečnost dětí, je nutná přítomnost dospělé osoby, která před každou prací zkontroluje stav nářadí a dětem nejprve vysvětlí základní pravidla práce s nástroji a nářadím.

- vždy mít k dispozici lékárničku první pomoci;
- hlásit a ošetřit i drobná zranění (otrava, tetanus, ...); ošetření zaznamenat do deníku;
- nástroje přenášet nejlépe v ochranném obalu; nikdy s nimi neběhat, neházet;
- pokud se nástroje nebo nářadí nepoužívá, uložit na bezpečném a dobře viditelném místě (pozor na hrábě, kosu, ...); pozor na uvolněné nářadí („létající“ sekery, kladiva);
- nůž, nůžky a jiné špičaté předměty podávat nejlépe špicí k zemi;
- opracovávané předměty nikdy neřezat, nenabodávat špicí nebo ostřím k tělu, ruce, ale vždy opačně;
- při osekávání větví stát na opačné straně kmene, z níž se větve neosekávají;
- dříví štípat jen na pevném podkladu, nikdy na zemi nebo na kameni;
- vyčlenit každému pracovní prostor, v těsné blízkosti pracujícího s nástroji nebo nářadím nesmí nikdo stát;
- respektovat zásadu, že ostrý nástroj je vždy bezpečnější než tupý;
- průběžný úklid odpadu do vyhrazené nádoby, na vyhrazené místo (k likvidaci spálením atp.);
- pro práci s el. nářadím je třeba zvláštní školení a pověření (vrtačky, ruční řetězové pily na táboře, ...), elektrické nářadí a prodlužování kabely musí procházet **pravidelnými ročními revizemi** (karta); návod na použití;
- ve skupině nenosit nářadí přes rameno - možnost zranění při otáčení;
- pozor na používané materiály (hořlaviny, jedy, barvy atp.);
- při práci malých dětí je třeba zvýšit dozor;

- mladistvým je zakázáno pracovat ve výškách nad 1,5 metrů (měřeno od úrovně podlahy po podrážky pracovníka) a nad volnou hloubkou, popis práce ve výškách najdete v nařízení vlády 324/1990;
- práce ve výšce - nad 1,5 metru - je třeba vybudovat např. zábradlí nebo musí mít pracovníci bezpečnostní pásy;
- výjimku tvoří „lehká práce „ na žebříku“. Tady nesmí pracovat více pracovníků pod sebou, žebřík musí být uchycen, prostor pod žebříkem musí být vyklizený, pracovník nesmí pracovat „zády“ k žebříku, nesmí se naklánět;
- zákaz zvedání a přenášení těžkých břemen - děti do 16 let / nad 10 kg, ženy / nad 15 (20) kg, muži nad 30 (50) kg;
- detaily najdete v nařízení vlády 178/2001. Pozor při přepravě nábytku a některých částí táborových staveb, nádob s vodou. Řešením je práce ve skupině a použití „techniky“- kára, vozík, kladka;
- na pracovišti se zvýšeným rizikem nesmí nikdo pracovat osamoceně;
- nezapomínat na vybavení ochrannými pracovními pomůckami;
- mít vhodné obutí a oblečení (uklouznutí, hřebíky, sklo, pozor na rotující či jinak se pohybující části strojů, ...);
- zajistit dostupnost k návodům na obsluhu přístrojů, nástrojů;
- zajistit **revize** vybraných technických zařízení, přenosného mechanického i elektrického nářadí, tlakových nádob, rozvodů plynu a el.energie,

Otázky:

- Vyjmenuj obecné bezpečnostní zásady pro práci s libovolným nářadím!
- Vyjmenuj obecné bezpečnostní zásady pro práci s nožem, sekerou, pilou!
- Vyjmenuj, pro které **nástroje** musíš absolvovat **speciální školení**?
- Od jaké výšky musíš postupovat podle zásad bezpečnosti pro práci ve výškách a jaké jsou?

a) Ochrana před úrazem elektrickým proudem

Vedoucí musí dbát na to, aby děti především:

- nelezly na sloupy ani stožáry elektrického vedení, ani na stromy rostoucí v těsné blízkosti tohoto vedení;
- nelezly na transformátorové budky a nevcházely dovnitř;

- nesahaly na dráty spadlé na zem ani na lana, která připevňují sloupy elektrického vedení k zemi;
- neházely kameny ani klacky po porcelánových izolátorech a drátech elektrického vedení;
- nepouštěly draky v blízkosti el. vedení;
- neprováděly manipulaci s elektřinou a elektrickými spotřebiči bez dozoru dospělé osoby (pozor na rozbité zásuvky, spotřebiče, vypínače);
- nikdy se nedotýkat postiženého elektrickým proudem, pokud není vyproštěn z elektrického vedení, do vzdálenosti 10 metrů je nebezpečí krokového napětí;
- nelít vodu z mostů nad železnicí s elektrickou trakcí;
- nelézt na vagóny a lokomotivy na tratích a nádražích s el. trakcí (smrtečné úrazy).

Otázky:

- Kde může při vaší činnosti dojít k úrazu el. proudem a čeho se musíme vyvarovat?

9. Bezpečnostní předpisy při speciálních činnostech

- pro lanové překážky a lanové dráhy, překážkové dráhy, lezecké stěny, horolezecký program, potápění, vodácké putování a podobné činnosti jsou zvláštní bezpečnostní předpisy a akce tohoto charakteru může konat pouze osoba pro tuto činnost kvalifikovaná!!!

Otázky:

- Vyjmenuj některé speciální činnosti, pro které musí mít vedoucí speciální kvalifikaci (tj. absolvovat speciální kurs nebo školu zajišťující tuto kvalifikaci).

10. Bezpečnost při střelbě

Tato činnost musí být provozována pouze pod dohledem zodpovědné osoby. Před činností na „střelnici“ seznámíme děti s pravidly činnosti na střelnici (přípravná čára, palebná čára, povely, kontrola a výměna terčů, rozdělení do směn). V případě jakékoliv nekázně přerušíme střelbu a dítě vykážeme ze střelnice. Osoby mimo střelnici rovněž vhodně zaměstnáme.

a) střelba ze vzduchovky

- pro střelbu musí být vymezen prostor, v němž se nesmí nikdo pohybovat (počítat s dostřelem 250 m);

- vedoucí nesmí trpět jakoukoliv manipulací se zbraní - ani nenabitou, maximálně přísná kázeň - přesné povely;
- pro umístění terčů musí být vhodné pozadí, aby nedošlo k odražení střely (lapače broků, vysoká stráž, pytle s pískem; prkna);
- před střelbou je nutno se přesvědčit, zda je hlaveň čistá, aby nedošlo k ucpání a roztržení zbraně;
- zbraň se nabíjí jen na povel vedoucího střelby a to na určeném místě v poloze ke střelbě;
- při předávání nebo odevzdávání zbraně je nutno přesvědčit se, zda zbraň není nabita;
- při odložení zbraně se musí uzavřít pojistka nebo tzv. „nalomit“, totéž při změně polohy při střelbě;
- na zásahy do terče se lze podívat po skončení střelby a na povel vedoucího střelby (všechny zbraně musí být zajištěny a odloženy, nikdo s nimi nesmí manipulovat. Při kontrole se většinou vymění terče za nové.

b) při střelbě z jiných zbraní

- střílet z malorážky lze pouze na schválené střelnici, pod dohledem kvalifikovaného instruktora;
- při střelbě z luku, kuší atp. se uplatňují podobná bezpečnostní pravidla jako u vzduchovky. Musí je vést osoba znalá daného sportu - zbraně. **VŽDY KLADEME DŮRAZ NA KÁZEŇ!**;
- u střelby z luku pozor na 2 velmi nebezpečné činnosti:
výstřel nad hlavu do výšky - šíp při pádu k zemi nabere stejnou energii, kterou potřeboval k vystoupení do výšky;
výstřel „kam nejdál to doletí“ - i malý dětský luk běžně přestřelí školní hřiště a pak už je chodník a ...!!!

c) zábavná pyrotechnika, různé výbušniny, atp.

- Při řadě akcí je někdy používána zábavná pyrotechnika. Postupujte vždy dle návodu. Pozor na nevyhořelé zbytky pyrotechniky, které mají děti chuť prozkoumat. Netolerujte dětem držení všelijakých rachejtlí.
- Nalezená munice se nesmí brát do ruky, nález je nutné ohlásit nejbližší stanici policie nebo na obecní úřad.
- Podmínky prodeje zábavné pyrotechniky a její užívání stanovuje vyhláška Českého báňského úřadu číslo 174/1992. Pyrotechnické předměty v ní jsou podle nebezpečnosti pro uživatele zařazeny do 4 tříd. Předměty by měly být prodávány s

názvem předmětu, zkušební značkou s číslem certifikátu, třídou nebezpečnosti, jménem výrobce nebo dovozce, dobou použitelnosti a návodem k použití.

- Výrobky první třídy jsou volně prodejné. Mají hmotnost nanejvýše 3 gramy a lze je prodávat i dětem do 15 let (prskavky, blikavky, kapsle, létající motýli, ...).
- Druhou třídou jsou výrobky do 50 gramů (římské svíce, fontány, gejzíry, rakety se světlicemi, ...). Prodávat se smějí pouze v pevných obchodech osobám starším 18 let. Výrobky vyšších tříd jsou určeny specialistům.
- Vzhledem k tomu, že většina našich táborů je v přírodě myslím si, že bychom se měli užívání zábavné pyrotechniky vyhybat - nepoužívat ji. Přesto jde spíše o poučení dětí, které po Silvestru sbírají zbytky pyrotechniky a pak s nimi experimentují. Někdy si jí nakoupí sami a málo kdo je tak důsledný jako paní učitelka v našem okolí, která děti zavedla zpátky do obchodu a donutila prodavače dětem vrátit peníze.

Otázky:

- Definuj prostorové a technické podmínky pro **provoz vzduchovkové střelnice**.
- Popiš správnou činnost při řízení provozu „střelnice“!
- **Kdo** může vést provoz na vzduchovkové střelnici? Vyjmenuj používané **povely** na této střelnici.
- Na jaké **jiné „zbraně“** lze uplatnit srovnatelné podmínky pro vzduchovkovou střelnici?
- Jaké jsou základní zásady postupu při **nálezu jakékoliv munice, ...?**
- Co uděláte, pokud přinese dítě na schůzku, akci nějakou **zábavnou pyrotechniku?**

11. Nebezpečí v přírodě

a) Obecně

- při hrách v přírodě (v lese, na louce) je nutné poučit především malé děti, že nic nejí, neolizují, pokud to dospělá osoba předem neprohlédne - jedovaté rostliny, houby, plody, exkrementy, mršiny, pozor na klíšťata, myši (potravin v batožích nebo ve stanech), vosy, zmije, ...;
- cizí pes ani jiné zvíře se nehladí, zvláště krotké zvíře v přírodě (nebezpečí nákazy či vztekliny) i vlastního psa mějte pod dohledem při hře s dítětem;
- klást důraz na prevenci proti přehřátí, spálení sluncem, podchlazení, mokré oblečení ...;
- nebezpečí v terénu - skály, jeskyně, husté porosty, hluboká voda, mokřiny, ...;
- podrobně se těmito věcmi zabývá část přednášky věnovaná první pomoci.

b) Bezpečnostní opatření při bouřce

- pokud je možné, ukryt se v budovách v tomto pořadí:
 1. ve velké kovové budově (stavbě) s kovovou rámovou konstrukcí;
 2. v obytné budově chráněné hromosvodem (domě nebo stavbě);
 3. ve velké budově nechráněné hromosvodem;
 4. v malé budově nechráněné hromosvodem (malá kůlna,...);
- nevycházet z budovy, zdržovat se nejlépe tam, kde je sucho, ve větší vzdálenosti od kamen a větších kovových předmětů;
- zavřít všechna okna a dveře, aby nenastal průvan;
- není-li nablízku budova, skrýt se v údolí, jámě, v hustém „nízkém“ lese, v nejhorším případě si v otevřeném terénu lehnout na zem a čekat až se bouřka přežene;
- neukrývat se pod osamělými stromy, nezůstat stát na nezastavěných místech, zejména na holých kopcích;
- nezdržovat se v blízkosti hromosvodů, blízko drátěných plotů, větších kovových konstrukcí a předmětů, vlhkých stěn;
- při výjimečně nutném přechodu volným nezastavěným prostorem (nechráněným ani stromy) dělat krátké kroky, nenosit kovové věci, při stání mít nohy co možná těsně u sebe;
- při jízdě autem jet zvolna, je-li místo zvláště nebezpečné (volný prostor na kopci), zastavit a zůstat uvnitř při zavřených oknech a dveřích;
- při bouřce se držte dále od vysokých stromů, srázů, a osamělých balvanů; snažte se dostat do „rovné“ nížiny a lehnout si na zem;
- elektrické výboje (blesky) z oblaků (většinou za bouřky) jsou zvláště nebezpečné, pokud se nacházíte na vyvýšených místech (hřebenové trasy na horách, vrcholky kopců, cesty v otevřené rovné krajině nebo na mírném svahu...);
- pokud se nemůžete vzdálit od vysokých předmětů, ale máte suchý materiál, který izoluje, sedněte si na něj. Pomoci mohou i boty s gumovými podrážkami, ale nejsou zárukou, že jste v bezpečí;
- pokud nemáte nic, co by se dalo použít jako izolace, lehněte si na plochu na zem;
- v hornaté oblasti se neschovávejte u otvoru do jeskyně nebo pod převislou skálou. Blesk může zajiskřit přes otvor. Malé otvory ve skále jsou často zakončením štěrbin, které slouží jako odvodňovací trasy a tedy i jako automatické bleskové svody.

Otázky:

- Vyjmenuj pořadí a charakter budov z hlediska vhodnosti úkrytu před bouřkou?

- Co udělat / nedělat pokud mě zastihne **bouřka v přírodě?**

c) Povodeň

- Prudký a vytrvalý déšť může poměrně rychle vytvořit z malého potůčku mohutný příval vody. Proto byste, pokud táboříte na břehu potoka, říčky, pod hrází rybníka atp., měli být při silných bouřkách a vytrvalých deštích **opatrní**.
- **Měli bychom tábořit co nejdál od vodních toků a nízko položených míst.**
- Pokud začne voda stoupat, přesuňte se na vyšší místo nebo si vytyčte kolíkem hranici, kdy zahájíme evakuaci.
- Situace je vždy komplikovanější, když jde o větší kolektiv s malými dětmi.
- Zatopená budova - pokud jste uvázli v pevné budově a voda stoupá, vypněte plyn, elektřinu, připravte si zásoby, teplé oblečení, hygienické potřeby, **pitnou vodu, baterky, píšťalky, mobilní telefony**, zrcátko, jasně barevné oblečení nebo vlajky na signalizaci, lékárničku, **plynový vařič** na ohřívání jídla a převažování vody, zapalovač nebo zápalky. Přemístěte se nahoru. Pokud je to možné, vytváříte hrazené těsnění z pytlů s pískem
- Při **EVAKUACI** se snažte, aby proběhla s dostatečným předstihem. Posloucháte **příkazy krizového štábu**. Podle možností pak děti odjíždí buďto se všemi svými věcmi nebo jen s evakuačním zavazadlem - batohem, ve kterém mají oblečení, věci na spaní, potraviny, pitnou vodu, baterku, lékárničku, hygienické potřeby, podobné vybavení jako na vícedenní výlet.

Následky povodně

Oblast je zamořena odpady, jsou většinou poškozené a zamořené zdroje pitné vody, hrozí riziko nemocí. V případě prvních příznaků onemocnění (bolení břicha, průjem, teploty) raději kontaktujte lékaře. Nepodceňujte počáteční lehké příznaky. Někteří citlivější lidé potřebují „psychologickou“ pomoc.

Nejezte plodiny, které byly zaplaveny povodňovou vodou. Ovoce na stromech a keřích, které **nebylo zaplaveno**, je možné jíst až po důkladném omytí pitnou vodou.

V zatopených oblastech nepít vodu ze studní. Je třeba prověřit kvalitu vody a do doby prověření by voda neměla být používána k pití. K pití je možné používat vodu z **cistern s označením PITNÁ VODA**. I tato by se měla převažovat po dobu **15 minut**. Nebo pít vodu balenou!!! Po stabilizaci vodního režimu v postižené oblasti, úklidu okolí studny a jejímu stavebně-technickému zabezpečení, lze provést **sanaci zatopené studny**.

Nejezte potraviny, které byly zasaženy povodňovou vodou, kalem nebo bahnem, nebo chlazené potraviny, které byly ponechány při teplotě vyšší než 6 °C déle než 4 hodiny, nebo mražené potraviny, které roztály a byly tak ponechány déle než 2 hodiny. Použit lze potraviny pouze hermeticky balené ve skle a plechu (konzervy). Tyto konzervy však

musíme před použitím důkladně očistit a dezinfikovat. Nejdříve odstraníte nálepku, pak konzervu důkladně omyjete v čisté vodě saponátem, pak v roztoku dezinfekčního prostředku a poté opláchnete pitnou vodou. **Máte-li jakékoliv pochybnosti o nezávadnosti potravin, zlikvidujte ji!!!**

Znečištěné prádlo namočíte na 4 hodiny do 3% roztoku chloraminu B (12 polévkových lžic v 10 litrech studené vody) nebo 8 hodin v roztoku SAVA (1 litr SAVA na 10 litrů vody). Méně znečištěné prádlo můžete namočit na 1 hodinu do 1% roztoku chloraminu B. Prádlo po dezinfekci vyperete normálním způsobem za použití pracího prášku. Pozor! Chloramin i Savo mají bělicí účinek a proto cennější šatstvo, které nelze takto dezinfikovat vysušíte, vykartáčujete a necháte profesionálně vyčistit.

SANACE ZATOPENÉ STUDNY

Očista a dezinfekce studny se provádí za přítomnosti nejméně 3 osob, pro případ poskytnutí první pomoci osobě, která sestupuje do studny.

Mechanicky očistíte vnější stěny studny a čerpací zařízení od nánosů bahna a nečistot, provedete opravy vnějšího krytu studny a čerpacího zařízení, důkladně vše opláchnete - nejlépe čistou tlakovou vodou.

Otevřeme studnu a úplně ji vyčerpáte.

Zjistíme, zda se ve studni nevyskytují jedovaté plyny a zda je u dna dostatek kyslíku (spustíte zapálenou svíčku na dno studny - pokud není kyslík = zhasne, pokud je přítomen metan = vzplane).

Důkladně mechanicky, např. kartáčem **očistíte vnitřní stěny studny, dno studny a přívody čerpacího zařízení, Důkladně opláchnete vodou a opět studnu úplně vyčerpáte.**

Omyjete vnitřní stěny studny 5% roztokem SAVA (1 litr SAVA nalijeme do 20 litrů vody). Opláchnete stěny studny čistou vodou a opět studnu důkladně vyčerpáte. Odstraníte povrch dna (štěrk, hrubozrnný písek) a vyměníte za nový, případně za důkladně propraný starý.

Necháte studnu naplnit vodou a v případě že je voda dále kalná, pokračovat v čerpání až do vymizení zákalu.

Dezinfikovat vodu, vhodný je přípravek SAVO (při nejběžnějších průměrech skružových studní, od 80 do 120 cm na jeden metr výšky vody ve studni, se dávkuje 9 ml SAVA). Celkové množství SAVA pro dezinfekci vypočítejte podle výšky vody ve studni, pak toto množství rozřeďte v kropící konvici a roztokem pokropte vnitřní stěnu skruží i hladinu vody. Nechejte působit alespoň 8 hodin.

Teprve po provedené dezinfekci lze odebrat vzorek vody k provedení **laboratorní kontroly nezávadnosti vody ve studni.**

12. Alkohol, kouření, šikana, sex a sexuální harašení

Seminář na toto téma je každý rok do posledního místečka obsazený. Již alespoň 5 let slibujeme jeho tištěnou podobu - tak alespoň jeho zkrácenou verzi zde.

a) Alkohol, kouření a jiné drogové závislosti

„Zakazuje se podávat nebo prodávat alkoholické nápoje, nebo jinak umožňovat jejich požívání osobám mladším 18 let, zakazuje se prodávat tabákové výrobky osobám mladším 18 let.“

Když radíme dětem, aby se vyhýbaly alkoholu, nekouřily, nezkoušely různé drogy - děláme to proto, že je tu jistý předpoklad, že budou těchto rad dbát. Někdy proto, že nás berou jako své starší přátele, jindy jako jistou autoritu. Přesto v určitém věku většinou mládež "ochutná zakázaného ovoce".

Kouření a požívání alkoholu - je často projevem snahy vypadat "dospěle". Je nutné dodržet zásadu nepovolit kouření dětí v oddíle, na oddílových akcích. V řadě případů bude zapotřebí i spolupráce s rodiči. Toto se nám bude lépe dařit, když budeme moci využít "pozitivní" příklad vedoucího, který nekouří. V opačném případě je třeba vytvořit situaci, že kouření vedoucího je "slabost", za kterou je trestán tím, že může kouřit jen na speciálně vyhrazeném místě. Podobně je to s alkoholem, snad jen s tím důrazem, že během akce s dětmi bychom neměli požívat alkohol, neboť vždy je třeba, abychom byli maximálně fit (pro kvalitní průběh akce, pro případ úrazu některého z dětí, ...).

Nejlepší prevence:

- dát dítěti možnost vyniknout, získat pochvalu a uznání při jiných činnostech;
- a také příklad abstinence (v kouření, v pití alkoholu, ...) mladších i starších vedoucích na akcích s dětmi. "Rozumné pití" i mimo tyto akce.

Je třeba si uvědomit, že i když společnost je k požívání alkoholu dětmi a mladistvými značně tolerantní, zákon jednoznačně zakazuje požívání alkoholu osobám mladším 18 let a je jedno jestli o 5 dní nebo 5 let. Pravidla hry s "náctiletými" je si třeba jasně a včas říci, aby nedocházelo ke zbytečným konfliktům.

Pokud byste zachytili v oddíle uživatele drogy (tj. ne při pouhém pokusu to vyzkoušet), je třeba upozornit rodiče, požádat o pomoc specialistu. Je třeba ochránit ostatní děti, proto je nutné ve většině případů tohoto jedince vyřadit z běžné činnosti.

b) Šikana

Šikanování je vlastně zneužívání síly nebo pravomoci. Šikanování má mnoho forem.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ve fyzickém smyslu to může znamenat strkání, poštuchování, bití, kopání, do některého dítěte. Může to vyvrcholit až bitím nějakým předmětem, strkáním hlavy do záchodu, shazováním ze schodů, škrcením, Terčem se mohou stát i věci ve vlastnictví dítěte-oběti. Jsou pak ničeny jeho výrobky, sešity, knihy, oblečení (až do vysvlečení do naha), kolo ..., nebo mu věci "jen tak" někde schovají nebo pohází.

Další formou mohou být "slovní útoky" - hanlivá oslovení, nápisy na tabuli nebo na zdi domu, chodníku, hrubé žerty, zesměšňování tělesné vady, oblečení, ignorování, vytváření emocionálního stresu,

Šikanovat se mohou děti mezi sebou nebo někdy mohou být šikanujícími dospělí. Vedoucí se mohou dopustit šikany např. použitím „neúměrných trestů“. Pozor na mazáky v oddíle.

Když zjistíme, že dítě se stalo obětí šikany, pokusme se ověřit, zda je podezření opodstatněné a jestliže ano, vyhledejme odbornou pomoc. Šikanování je těžko odhalitelné a prokazatelné. Děti často nejsou ochotny vypovídat (strach z výsměchu, z odvety, z trestu, ...).

c) Sexuální zvědavost

Jako vedoucí se můžete čas od času setkat i s otázkou z oblasti sexu. Tyto otázky a projevy sílí mezi 12-16 věkem dětí. Poučit by je měli hlavně rodiče, ale skutečnost je taková, že se nejvíce asi dozví od kamarádů anebo se obrací na vedoucí. Pokud k tomu dojde, odpovězte co nejlépe, úměrně věku dítěte (zvláště u menších dětí). Případné sexuální experimenty řešte individuálně, důvěrně, bez zbytečného rozruchu. Většinou bude třeba následně informovat rodiče.

d) Sexuální zneužití, sexuální harašení

"Sexuálním zneužitím dítěte" se rozumí využívání osoby mladší 15 let k získávání sexuálních požitků, uspokojení či jiného prospěchu osobou plnoletou, zpravidla výrazně starší. Je-li však dítě na osobě, jež je zneužívá, závislé (rodiče, učitel, vedoucí oddílu, ...) prodlužuje se věková hranice, kdy hovoříme o zneužívání až do 18 let.

Sexuální aktivity mezi dětmi mladšími 15 let se dle našeho práva chápou jako poruchy chování.

Sexuální zneužití může nabývat nesčetných forem - od neslušného odhalování intimních částí pachatele, pořizování fotografií, osahávání genitálií, homosexuální nebo orální styk, znásilnění, ..., až po "komerční" erotiku. Může jít o ojedinělý exces nebo soustavné zneužívání.

Nejvíce nebezpeční jsou sexuální agresori (sadisté). Nejčastěji se však v našem prostředí mohou objevit pedofilové - tito se zaměřují hlavně na děti stejného nebo opačného pohlaví.

Varujte děti a poučte je:

- děti nenechte se lákat neznámými lidmi (zvláště když se chovají přehnaně laskavě, chtějí Vás někam odvést či něco zajímavého Vám ukázat);
- děti s neznámými lidmi nikam nechod'te;
- v případě napadení prchat, volat o pomoc, bránit se všemi prostředky (kousat, kopat, ...). Pokud už k nějakému činu došlo, nevyhrožovat však žalováním, ...;
- mají "právo na svoje tělo", nikdo nemá právo se jich dotýkat, svlékat bez jejich souhlasu, ...;
- naučit říkat děti NE.

Neodsuzujte nikoho předčasně, ale případné podezření nepodceňujte, a v případě nutnosti buďte "důslední". Jedná se o případy velmi vzácné, přesto buďte obezřetní (sledujte nové vedoucí).

Abyste se vy sami vyhnuli zbytečným "podezřením" neberte často děti kolem ramen. Na některých táborech mají zásadu, že instruktoři a vedoucí - muži nemají přístup do dívčích stanů a chatek. Můj kamarád, když pracoval jako vedoucí v dětském táboře v USA, musel dodržovat zásadu - Nikdy nezůstat s jedním dítětem v místnosti sám, aby nemohl být obviněn ze "sexuálního harašení".

Otázky:

- Jaký je tvůj vlastní vztah ke kouření a alkoholu - kouříš, piješ alkohol při činnosti s dětmi?
- Jak budeš postupovat, když přistihneš některé dítě kouřit na akci oddílu?
- Jak bys postupoval, kdybys zjistil, že některý z instruktorů si „dal pivo“?
- Co odpovíš 7-letému dítěti na otázku: Jak jsem přišlo na svět?

14. Postup v případě vážného úrazu nebo jiné mimořádné události

V mimořádně vážných zdravotních případech (úrazech, onemocnění) a v případech ohrožení účastníků tábora je vedoucí povinen:

- učinit neprodleně opatření k odstranění příčin a k zabránění dalšího ohrožení;

- poskytnout první pomoc, zajistit přepravu k lékaři nebo přivolat lékařskou pomoc;
- zajistit bezpečí sobě i druhým, jeho zástupce se postará o zbylý kolektiv;
- v případě potřeby zajistíme „místo události“ pro potřeby policie; nikdo nemusí hned vypovídat, pokud není způsobilý;
- ohlásit událost příslušným místním či okresním orgánům, OHS, hasičům, policii, pojišťovně (podle charakteru události a situace);
- zajišťujeme informace, kontakty a svědky a jejich adresy - např. sepsat protokol o zdravotním postižení, rozsahu škody, příčině a provedených opatřeních; současně vyplnit tiskopis Záznam o úrazu, Odpovědnost za škodu, případně další podle charakteru události (protokol pořídit co nejdříve, někdy mají svědci později snahu zapomínat);
- ohlásit událost organizaci, která akci pořádá (svému nadřízenému, řediteli organizace);
- dojde-li k poranění vedoucího, všechny tyto úkoly zabezpečuje jeho zástupce;
- počítáme s rychlým zájmem rodiny a médií („Vyjádřit osobní účast a podporu zasažené rodině“);
- v případě smrti nebo závažného úrazu si vyžádejte právní pomoc, psychosociální pomoc;
- zasaženými / pozůstalými jsme v tu chvíli všichni (osobní pověst, pověst tábora, vnitřní výčitky, strach x vina - i když právně nejsme odpovědni);
- neštěstí nás rozděluje, spojovat nás pomáhají rituály;
- přizvěte zkušené vedoucí, kteří nebyly přímo účastníky této události, aby vám pomohli situaci řešit;
- vyhledáme kontakty na odbornou pomoc v oblastech - psychická, duchovní, sociální;
- připravujeme se na život s vinou, trestem, pokáním, odpuštěním;

Pokud se úraz stane na akci kolektivu, který je evidován u Pionýra nebo jiném sdružení, které je členem ČRDM lze na něj uplatnit úrazové pojištění. Vyplněný záznam o úrazu se postupuje pojišťovně, kopie se dává na vědomí Pionýra. Povinností vedoucího je úraz hlásit rodičům i vedení PS. Podobně je to i v jiných sdruženích. Tato pojistka řeší pouze pojištění pro případ úrazu, ale nenahrazuje pojištění majetku a pojištění odpovědnosti za způsobené škody. Velkou výhodou pojistné smlouvy je, že pojištění jsou nejen členové sdružení, ale i účastníci akcí pořádaných tímto sdružením, kteří nejsou členy sdružení.

Informace o úrazovém pojištění, úplné znění pojistné smlouvy a vzory formulářů najdeš na webových stránkách www.crdm.cz, záložka pojištění nebo na stránkách svého sdružení.

Otázky:

- Jak budeš postupovat v případě **vážného úrazu** nebo jiné **mimořádné události**?
- Jak a kdy sepišeš **protokol o úrazu**, o rozsahu škody, příčinách, přijatých opatřeních? Co by měl obsahovat?
- Na jaké případy se vztahuje **pojištění**, uzavřené prostřednictvím ČRD a jak postupovat při vyřizování pojištění?

15. Požární ochrana

a) Obecné povinnosti a předpisy

- obecná povinnost zbraňovat požáru;
- při zpozorování požáru sám hasit, jinak učinit poplach a zavolat požárníky (ohlašovací povinnost);
- na vyzvání poskytnout dopravní prostředky, pohonné hmoty, telefon, nářadí apod.;
- zákaz kouření, manipulace s otevřeným ohněm a světlem na požárně nebezpečných místech (zejména v lese, v blízkosti stohů sena a slámy);
- zajistit, aby roztopená kamna a zapnuté spotřebiče nebyly ponechány bez dozoru, při odchodu ze základny zkontrolovat vypnutí všech spotřebičů, případně hlavních uzávěrů a vypínačů;
- pečovat o řádný dozor nad dětmi, aby neměly volný přístup k zápalkám, hořlavým předmětům a látkám;
- „nevhodnost“ kouření před dětmi (napodobování autorit);
- děti mohou používat sirky a rozdělovat oheň pouze pod dohledem zodpovědné osoby, či za přesně vymezených podmínek (kuchyňské ohniště na táborech).

b) Požární specifika - v přírodě, v budově, na táboře

Požární ochrana na táborech bude podrobně popsána ve zvláštní kapitole věnované požární ochraně na táborech tohoto metodického materiálu pro hlavní vedoucí nebo v Táborovém vševědú č. 4 - Tábory a ochrana proti požárům.

Otázky:

- Jaké jsou obecné **povinnosti** vedoucího dětí = občana **v oblasti protipožární ochrany**?
- Vyjmenuj zásady pro rozdělování ohně v přírodě?

- Popiš, jaké věci z oblasti PO musíš zajistit - zjistit při přebírání táborové budovy.
- Za jakých podmínek mohou použít **děti zápalky** nebo zacházet s otevřeným ohněm?
- Víš, kde najdeš nejbližší požární hydrant nebo hasicí přístroj ve vaší klubovně, nebo v její blízkosti?

POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA:

- 1) Směrnice pro přípravu a vzdělávání ve sdružení Pionýr
- 2) Metodická řada TÁBOROVÝ VŠEVĚD č. 1-10
- 3) Směrnice pro pionýrské tábory (ČRP)
- 4) Kolektiv autorů: Pionýrské tábory ROH č. 1-10 (Práce 1976-1989)
- 5) Kolektiv autorů: Připravujeme tábor (Práce 1992)
- 6) J. Janíková: Bezpečnost při práci s dětmi v PO SSM (DPM Brno 1989)
- 7) Metodické materiály pro kvalifikaci vedoucího tábora (KDPM Brno 1989)
- 8) J. Prokopec: Než začnete střílet ... pro začínající lukostřelce v oddílech a na táborech (Mravenec 1995)
- 9) R. Farana: Bezpečnost při činnosti s dětmi (školení TOM 1993)
- 10) Příloha časopisu Za školou 3/94: Budu dělat tábor
- 11) J. Zouzal: Na sněhu a na ledě (MF 1984)
- 12) F. Bílek: Turistika mládeže
- 13) M. Vosátka: Encyklopedie táborníka (MF 1971)
- 14) V. Rogl: U táborového ohně (Olympia 1969)
- 15) J. Kutý, J. Stiborová: Bezpečně s dětmi a mládeží (MOP 2013)
- 16) Kolektiv autorů: Skautský oddíl II-Program 2
- 17) J. Goldmanová: Jak si nenechat ublížit
- 18) T. Schubert: Bezpečnost a riziko na skále, sněhu a ledu (1998)
- 19) Kolektiv PŠL a OWB: Instruktorový slabikář
- 20) Neumann J.: Dobrodružné hry a cvičení v přírodě
- 21) VOGEL: Novinky v pravidlech provozu na pozemních komunikacích (2000)
- 22) John Wiseman: SAS Příručka jak přežít (Svojka a Co 1999)
- 23) Miroslav Dužík: Táborová prax (Slovenský skauting 2001)
- 24) Milan Hubáček: Zápisník vedoucího na táboře (Javor 1999)
- 25) Michele Elliottová: Jak ochránit své dítě (Portál 2000)
- 26) R. Fischer, M. Pokorný: Právní minimum vedoucího dětského kolektivu (1998)
- 27) R. Fischer, M. Pokorný, J. Vlasák, T. Valenta: Bezpečnost při práci s dětmi (ČRP 2000)
- 28) P. Novák, J. Smolík, J. Vlasák, T. Valenta: Požární ochrana (ČRP 2000)
- 29) Krizové situace (Duhové listí 2002)
- 30) Hranice bezpečí -Prevence sex. zneužívání dětí a mládeže (ČRDM 2009)
- 31) Příručka pro školy: Když se stane neštěstí (HZS ČR 2011)
- 32) Časopisy Mozaika, Skauting, Duhové listí, Tomík, Wampum, Archa
- 33) www.jpionyr.cz, www.chmi.cz, www.pionyr.cz, www.junak.cz, www.nidm.cz, www.dobrytabor.cz
- 34) Vyhláška 73/2005 Sb., aktuální znění č.147/2011 sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ...

UNIVERZÁLNÍ TÍŠŇOVÉ VOLÁNÍ

- funguje v celé Evropské unii
- je dostupné na mobilních i pevných sítích
- funguje, i když nemáte kredit nebo kartu do automatu

POKUD TO JDE. VOLEJTE PŘÍMÉ HAVARIJNÍ ČÍSLO.

Je to rychlejší přivolání konkrétní pomoci!!!!

150 Hasiči

155 Zdravotní záchranná služba

158 Policie

156 Městská policie

1210 Horská služba

Nastane-li život ohrožující situace, ocitá se i oznamovatel ve stresové situaci. Je důležité zachovat si chladnou hlavu a nepropadnout panice. Komunikace s operátorem tísňového volání, ale i s okolím by měla probíhat bez emocí a měla by být jasná a srozumitelná.

Co nejpřesněji uveďte místo KDE se událost udála, adresa (ve městě), poloha místa v krajině (silnice, křižovatka, vzdálenost), orientační místa a možnosti přístupu - příjezdu.

Pošlete někoho dopředu, aby zajistil navigaci ke krizovému místu.

V noci zajistěte světelné označení místa.

Sdělte charakter krizové situace (autonehoda, požár, úraz, povodeň...).

Uveďte počet postižených, zraněných popište co nejpřesněji rozsah zranění, pohlaví a věk postižených.

Po ukončení hovoru zajistěte, aby někdo byl „na telefonu“.

Připravte zdravotnickou dokumentaci dítěte.

Při kritických stavech je důležité a včasné a správné přivolání profesionální zdravotní záchranné služby. V návaznosti na to, podle pokynů ZZS okamžitě zahájit poskytování první pomoci.

V případě požáru dle možnosti zachraňovat lidi, materiál a hasit.

Nikdy nekončete hovor dříve, než ho ukončí operátor tísňového volání. Umožněte mu položit doplňující dotazy.

ČERNÁ KRONIKA:

- Při odchodu z koupaliště zjistila vychovatelka, že zbývá jedna hromádka šatů. Následně byl 16-ti letý K. L. nalezen utonulý na dně bazénu. Pravděpodobně mu při plavání pod vodou někdo tzv. „skočil za krk“.
- Na dětském táboře v Popůvkách došlo k zranění 3 dětí, když manipulovaly s nalezenou rozbuškou.
- Při odvozu zraněného došlo při následné dopravní nehodě ke zranění dalších tří osob.
- Při vichřici na Žďársku byl vyvráceným stromem usmrčen vedoucí tábora M. H.
- Na táborové základně v Jižních Čechách došlo k vyvrácení stromu z promáčené půdy. Pádem stromu na táborovou chatku došlo k usmrcení oddílové vedoucí M. K.
- Při „řádění“ upadl do ohniště 9-ti letý P. K. a byl s popáleninami převezen do nemocnice.
- Do nemocnice v Dačicích byl převezen s opařeninami 11-ti letý R. T. Způsobil si je párou při neopatrném otevření pařáku na brambory.
- 50 metrů od chaty zasáhl blesk 4 žáčky, které se opozdily při návratu z výletu. F. G. zemřela v nemocnici ostatní jsou mimo nebezpečí života.
- Tři děti byly převezeny do nemocnice, po té, co se prokázalo, že hladily "přítulnou srnku". Budou se muset podrobit nákladné léčbě proti vzteklině.
- V šoku byla převezena do nemocnice 10-letá A. D., když ji při táborové stezce odvahy „postrašili“ místní nudící se mladíci. Následek - děvče začalo koktat.
- Po celonočním hledání byl za pomoci policie a místních občanů nalezen 7-mi letý Z. P.
- Při zachraňování 10-ti leté Veroniky se utopil na řece Vltavě vedoucí tábora A. M. Dívka však byla zachráněna.
- 17-ti letý D. R. utrpěl vážné popáleniny, když vyráběl louče na zapálení táboráku.
- „Ulétlá sekera“ zranila kamaráda na noze, bylo to již jeho třetí zranění na táboře, první bylo zapíchnutý hřebík v noze a další pilou naříznutý prst.
- Při noční hře NA BLUDIČKY došlo k vážnému poranění oka 11-ti leté R. C.
- Při nevhodné hře v klubovně prošel prosklenými dveřmi 14-tý W. T. a došlo k naříznutí tepny. Jen díky pohotovému první pomoci nedošlo k vážným následkům.
- Pro podezření z požití závadných hub byly "vypumpovány" žaludky 5-ti táborníkům z Chytápek. Houby byly dětem podány v polévce. Bude požadován regres zodpovědných táborových pracovníků.
- Se štěstím vyvázli s pouhým nachlazením dva 12-ti letí chlapci, kteří šli bruslit na špatně zamrzlý rybník - zachránili je pomocí prken jejich kamarádi.
- 12-letý A. K. uklouzl a při pádu do údolí si způsobil těžký otřes mozku a zlomeninu ruky.
- V průběhu 1. táborového dne zjistili vedoucí, že jedno z dětí je hluchoněmé, přestože v přihlášce ani listu účastníka nebylo žádné upozornění. Naštěstí na táboře byli i sourozenci dítěte, kteří ovládali znakovou řeč.
- K popáleninám s trvalými následky došlo, když do misky se zapáleným ředidlem jeden z chlapců kopnul, na druhém se vznítily sportovní souprava.
- Za pohlavní zneužívání dívek, jehož se dopouštěl nejméně posledních 12 let, dostal učitel a vedoucí dětského uměleckého souboru 8 let vězení.

Myslete na všech akcích i na možná rizika a snažte se je minimalizovat. Ono to potom opravdu nejde jednoduše vrátit zpátky, ... a zůstane Vám jenom velmi bolestná vzpomínka a pocit, že šlo udělat něco víc

Vydala: Jihomoravská krajská organizace Pionýra pro vnitřní potřebu
Údolní 58a, Brno 659 88, www.jmpionyr.cz
Publikace vydána v rámci projektu Pojďme spolu hrazeného z ESF

Prošlo jazykovou korekturou, neprodejné.

© Brno 2015

1. vydání